

Přílohy

Vybraná hybridní kompozita v kontextu publicistických textů

1) **redaktorka:** „Malý zvenku, ale velký uvnitř. Kanadský *minidomeček* má všechno, co má každý správný dům. Zahrádku, koupelnu s vanou, prádelnu, kuchyň a jeden pokoj. Postele se vyklápějí ze zdi, ale když si lehnete, hlavou a prsty u nohou se dotýkáte bočních zdí. A největší výhoda? Uklízením třiceti metrů čtverečních rozhodně nestrávíte celý den.“

(Nejmenší domeček na světě je na prodej, TV Nova, Televizní noviny v 19:30, vysíláno 7. 4. 2010, 16. zpráva, Newton Mediasearch)

komentář k 1): *Mini-* je komponentem, který má v našem souboru největší tendenci spojovat se s deminutivními základy. Funkce těchto pojmenování může být různá, v tomto případě se jedná o miniaturizovanou verzi běžného objektu, kuriozitu z hlediska velikosti. V tematické oblasti předmětů *mini-* zatím nekonkuruje *mikro-*, ani *nano-*.

2) **Vladimír Kořen, redaktor:** „Ve světě u podobně závažných případů dobrovolné registry DNA vznikají. Pomáhá to vymezit okruh pachatelů. Ten, kdo test odmítne, se stává automaticky podezřelým. I tady je pro vyšetřování podstatné, aby policisté našli na místě činu stopu.“

Jan Hlaváček, ředitel Kriminálního ústavu Praha: „Jedná se v podstatě o *mikrostopy*, o *mikromnožství*. Teoreticky lze tu DNA najít vlastně v jediné buňce.“

(DNA v boji proti zločinu, ČT1, Události v 19:15, vysíláno 7. 1. 2004, 10. zpráva, Newton Mediasearch)

komentář k 2): Komponent *mikro-* se i ve spojení se základy domácího původu nejčastěji vyskytuje v oblasti odborné, i když není konstituujícím prvkem pro vytvoření odborného termínu, ale pouze prostředkem k obecnému vyjádření mikroskopického množství.

3) **Vladimír Kroc, moderátor:** „Maximálně konec. Mnohé napovídá, že jste hračička, ať už jde o válečné scény na začátku Obecné školy nebo ty skutečné válečné scény v Tmavomodrém světě, takový ten *nanosvět* v Akumulátorovi nebo synchronizované šneky, prostě si umíte vyhrát s tím záběrem. Platí to i o Vratných láhvích, že jste si tam našel to svoje?“

Jan Svěrák, režisér: „U těch Vratnejch láhví mě z tohohle toho hlediska bavila práce v ateliéru, protože málokdy se dneska už točí v ateliéru, je to drahý a my jsme na tomhle tom filmu si to dovolili, protože se tam hodně scén odehrává v bytě těch dvou manželů stárnoucích nebo už starých dokonce a ten celej svět za tím bytem jsme udělali podobně jako v Koljovi, že byl v modelech. Takže my tam máme modely domů žižkovskejch i s vyřezanejma okýnkama a tam hrály televize a lidi tam chodili, zašívali něco nebo se hádali a za tím světem byly další kulisy a tam byly zase Hradčany a žárovíčky tam byly, který osvětlovaly zámecký schody, a na nebi lítaly letadla a sanitky jezdily po magistrále a tohle to všechno oživit za těma oknama, aby tam byl ten svět realistickej, je práce, která mě baví.“

(Rozhovor s režisérem Janem Svěrákem, Český rozhlas, Radiožurnál, Dva na jednoho, vysíláno 19. 2. 2007 ve 12:30, Newton Mediasearch)

„Velmi reálnou perspektivou je fascinující *nanosvět*, zabývající se objekty o velikosti miliontin milimetru. Jsme teprve na počátku této technické revoluce, která byla zahájena v 50. letech minulého století tranzistorem a bude pokračovat po období současné mikrotechniky.“

(Synchrotronový světelný zdroj, Technický týdeník, publikováno 23. 7. 2002, autor: /an/, s. 5, Newton Mediasearch)

Komentář k 3): Lexém *nanosvět*, který se může jevit pouze jako krajní člen izoloxémní řady (ukázka první), ale vystupuje v různých kontextech v odlišné roli. Naproti tomuto pojmenování příležitostně je častěji spojený s oblastí nanotechnologií (ukázka druhá).

4) „Jednogólový náskok si Osijek do přestávky pohlídal, i když Slavia dokázala lídra chorvatské ligy přitlačit před Baličovu branku. *Superpříležitost* zahodil Zelenka, k němuž se po Kuchařově trestném kopu zastaveným o tyč odrazil balon, ale »koničkem« jej poslal na břevno.“

(Červenobílé akcie uvadly v Městské zahradě, Sport, publikováno 24. 11. 2000, titulní strana, autor: Karel Häring, Newton Mediasearch)

komentář k 4): *Super-* patří ke komponentům hybridních kompozit s nejfrekventovanějším výskytem v sportovní publicistice, vedle ustálených sportovních pojmenování má také funkci aktualizací či expresivní.

5) „Nedávno jsem v obchodě objevila *maxibalení* 300 g své oblíbené značky. Koupím si ji a budu mít doma zásobu, říkala jsem si a už jsem si čokoládu dávala do košíku. Pokud teď hádáte, že ona „železná zásoba“ mi nevydržela o nic déle, než kdybych si koupila klasickou desetidekovou tabulku, trefili jste se přesně.“

(Zapomeňte na maxibalení!, Dieta, Editorial, publikováno 30. 8. 2006, s. 3, Newton Mediasearch)

komentář k 5): *Maxi-* je jedním z komponentů, které jsou součástí pojmenování zboží, které je produktem marketingových strategií vytvářejících iluzi co největšího balení za co nejmenší cenu.

6) „Poměrně široká řada třiceti modelů je - co se variací týče - bohatší kolekcí, než jsou tradiční džínové programy. Kromě "džínů" najdete v kolekci dlouhé šaty, tříčtvrteční kabátky, sáčko, dlouhý *maxikabát*, šortky, *maxisukně*, *minisukně*, pouzdrové šaty a *maxišaty*, košile, "lacláče" a živůtky.“

(Džíny trochu jinak, Reflex, Móda, Styl – dámská jízda, publikováno 18. 3. 1999, autor: maf, s. 40, Newton Mediasearch)

komentář k 6): *Mini-* a *maxi-* klasifikujeme jako komponenty s antonymním významem, které se výrazně uplatňují při vytváření pojmenování oděvů a oblečení obecně. V této oblasti se spojují s širokým souborem pojmenování.

7) „Přednost mají krémové přípravky, které lze ve vhodném odstínu použít jako *multilíčidlo*, to znamená coby rtěnku, oční stíny i tvářenku. Letní taštička s líčidly může být tedy docela štíhlá.“

(Ličení rychlé, ale efektní, Styl, publikováno 10.4.2007, Kosmetika, autor: Jana Tomsová, s. 7, Newton Mediasearch)

komentář k 7): Vedle dominantní role komponentu *multi-* v adjektivech, kde vyjadřuje „mnohost, několikanásobnost“ ve vztahu k druhému komponentu složeniny, nacházíme řadu lexému, mezi něž patří i *multilíčidlo*, které ve svém významu zahrnují „multiúčelovost, multifunkčnost“ předmětu vyjádřeného druhým členem složeniny.

8) „Ani kapka mimo. Do nerez odšťavňovače ETA 0032 plnicím otvorem lehce projdou celá jablka i tvrdé mrkve. *Extrasilný* motor se sám reguluje, proto vyrobí hodně šťávy a dlouho vydrží.“

(Dobré tipy, Pestrý svět, Pestrý svět radí, publikováno 5. 11. 2009, s. 24, Newton Mediasearch)

komentář k 8): Oblast publicistiky jako názorová propagace má mnoho společných rysů s marketingem jako propagací výrobku, jehož hlavní snahou je upozornění na kvalitní vlastnosti propagovaného zboží. *Extra-* podobně jako jiné kvantifikačně-intenzifikační komponenty posiluje významovou platnost druhého členu složeniny.

9) „Středoevropský intelektuál, který chce v této sezoně udržet krok s módou, nosí *ultrakrátký* účes a boty vpředu hranaté. Hlavně ale: aspoň jednou za týden vyjeví veřejnosti svou vizi nadcházejících hrůz českého členství v Evropské unii! Přiměřeně cválání kalendáře vstříc osudnému pátku 13. června 2003 nabírají intelektuálova prorocství na ponurosti, duní z jeho úst verbální kopyta apokalyptické jízdy.“

(Euroskepse je móda slušivá, Lidovky.cz, publikováno 16. 5. 2003, rubrika Domáci, autor: Jiří Loewy, Newton Mediasearch)

komentář k 9): Řada extrémů pojmenovaných hybridními kompozity s kvantifikačně-intenzifikačními komponenty může být předmětem módy či životního stylu.

10) **Jan Pokorný, moderátor:** „Zkuste teď být *hyperstručný*, protože se blíží konec Radiofóra.“

Petr Štěpánek, místopředseda Rady pro rozhlasové a televizní vysílání: „V roce 1996 - 1997 z mého podnětu vznikl tzv. Štěpánkův balíček, se tomu říkalo na radě, kdy se znovu přezkoumávaly všechny skutečnosti, udělené licence a všech těch změn. V Poslanecké sněmovně díky tomu z iniciativy Petra Plevy vznikla poslanecká skupina, která prozkoumávala totéž. Závěry obou těchto věcí - že došlo k dílčím pochybením, nicméně žádná takového zásadního rázu, že by to mělo vést k odejmutí licence nebo k něčemu podobnému.“

(Kauza TV Nova a TV 3, ČRo 1 – Radiožurnál, Radioforum, vysíláno 13. 11. 2001, 17:10, Newton Mediasearch)

komentář k 10): Některá hybridní kompozita patří mezi prostředky aktualizací nebo mohou souviset s osobitým vyjadřováním mluvčího.

11) „Produkty této firmy jsou totiž notoricky nekvalitní, nestravitelné a škodí životnímu prostředí. Slibuje-li novou *megasoutěž* o fantastické ceny, dává tím najevo, že spotřebitele považuje za infantilní blbce.“

(Srovnání reklamy a politického programu není tak nemístné..., Lidové noviny, Přímý úder, Názory, publikováno 8. 8. 2001, autor: Miroslav Petříček, s. 10, Newton Mediasearch)

komentář k 11): Role marketingových strategií v dnešní společnosti může být pomocí určitých expresivních hybridních složenin také lehce parodována.

12) **Michala Tučková, moderátorka:** „Vláda, Davide, také jednala o rozdělení emisních povolenek, na čem se ministři shodli?“

David Borek, redaktor: „Já jenom musím upozornit diváky, že se nejedná o takovou tu *makroúroveň*, tedy přidělování emisních povolenek pro celou republiku, to už udělala Evropská komise, teď se jednalo o přidělování povolenek jednotlivým podnikům.“

(Emisní povolenky, ČT24, Ekonomika v 16:32, 1. zpráva, vysíláno 3. 10. 2007, Newton Mediasearch)

„Nedivil bych se, kdyby třeba v Karlových Varech byla nutnou podmínkou náboru bankovních úředníků ruština,“ poznamenal analytik Raiffeisenbank Aleš Michl a dodává: „Unilever také jinak barví zmrzlinu pro Jihoevropany a jinak pro Středoevropany. Stejně tak automobilky lákají na jiná auta Asijce a na jiná Západoevropany.“ *Makroúroveň* bank zůstane podle Michla stále stejná s důrazem na univerzálnost. *Mikroúroveň* ale povedou šéfové jednotlivých poboček tak, aby byly klientům co nejdostupnější, a služby budou tvořit přímo pro ně, tvrdí Michl.“

(Jste z Vietnamu? Račte vstoupit, Euro, rubrika Report, publikováno 1. 9. 2008, autor: Petra Pelantová, s. 48)

komentář k 12): Lexém *makroúroveň* (v první ukázce) je užíván v čistě obecné rovině, čímž vyjadřuje akcentuje zaměření na celek místo jednotlivostí. Naproti tomu v jiných kontextech může nabývat specializovaného významu souvisejícího s oblastí makroekonomiky (ukázka druhá), v obou případech tvoří jeho izoloxémní antonymní dvojici hybridní kompozitum s komponentem *mikro-*.

13) „Ještě před pěti lety by bylo něco podobného nemožné. Jsme jako supi - čekáme, co vymyslí v Hollywoodu, a pak se vrhneme na zbytky jejich nápadů,“ přiznává Dudley o *monstrpředstavení*, v němž 31 herců ztvárňuje 70 postav a oblékne přitom 169 kostýmů.

(Mistra angličtiny nadchl ruský revolucionář, Právo, Zajímavosti, publikováno 1. 8. 2002, autor: Rostislav Matulík, s. 8, Newton Mediasearch)

komentář k 13): Komponent *monstr-* nepoukazuje pouze na nadměrnou velikost označované konkrétní či abstraktní substance, ale v určitých kontextech může nabývat i hodnotícího rázu směřujícího k monstrózní, oblundné velikosti pojmenovávané skutečnosti.

14) „Může být na světě krásnější dvojnásobná maminka? Cindy Crawford (36) je již 20 let topmodelkou a zaslouží si i titul dvojnásobná topmaminka. Bez silikonových implantátů, přirozená, krásná.“

(Topmaminka Cindy..., Blesk, publikováno 8. 3. 2002, autor: (alf), s. 16, Newton Mediasearch)

Komentář k 14): *Top-* je v této ukázce užito v pojmenování, kde nemůžeme s jistotou určit, zda je význam komponentu spojen výhradně s „prvotřídností, špičkovostí“ vyjádřenou v původním významu komponentu (nejlepší maminka), nebo zda je inspirován nebo přímo založen na složenině topmodelka (maminka-topmodelka).

15) „Ozonosféra je vrstva atmosféry ve výškách 10 až 50 kilometrů, kde dochází k fotochemickým procesům, při kterých vzniká nestálá modifikace kyslíku označovaná jako *trikyslík* neboli ozón.“

(NASA chce studovat ozónovou díru, T + T Technika a trh, Ze zahraničí, publikováno 1. 3. 2003, s. 8, Newton Mediasearch)

komentář k 15): Komponenty numerálního rázu se objevují kromě velmi omezených množství příležitostných užití především v kompozitech odborného charakteru, často mají též jinojazyčný ekvivalent.

16) „V plejádě obalů lákavých rád zalovíš s vitamínovou písni na rtech, touhou již zpocených, úplně manicky jistíš další gigantický zlevnění, kolem polic procházíš aji regálů, kde hnedle padaj živý knedle do tvý tlamy už úplně samy a do střev hnedka lítaj! a pak ven, aby byl cyklus opětně obnoven a upapanec poznovu nasycen: tohle je tvůj ráj. Však tááákhle vélikananánskej *gigamegaráj* nebyl ani ve snech prvních lopotnejch lidí!“

(Ráj jedlíků, Pátek Lidových novin, rubrika Topolův pohled, autor: Jáchym Topol, s. 3, publikováno 2. 5. 2003, Newton Mediasearch)

„A tak Gross vlastně oznámil, že žádná rekonstrukce v dohledné době nebude. Špidla se k témuž vyjádřil po svém a možná někde v Silikonovém údolí už vyvinuli *supermegapočítač*, který by byl schopen jeho slova rozšifrovat.“

(Standa peče housky, Právo, Publicistika, autor: Alexandr Mitrofanov, publikováno 10.1.2004, s. 6, Newton Mediasearch)

komentář k 16): Užití obou těchto hybridních kompozit kumulujících několik komponentů kvantifikačně-intenzifikačního souboru je expresivní a příležitostné. Lexémy jsou funkční pouze v konkrétním kontextu jejich užití.